

„Maorik” a Mecsekben

Magyarországtól aligha lehet távolabbi fekvésű földrajzi helyet felkeresni, mint Új-Zéland. Az egykori maori őslakosok által benépesített, mesés szépségű, különleges természeti értékekben gazdag szigetek, ma is egzotikus úti cél.

Sajnos nagyon kevés honfitársunk részesül abban a kiváltságban, hogy a *Gyűrűk Ura* című legendás mozifilmsorozat fantasztikus forgatási helyszínein barangolhasson. Egy kis új-zélandi típusú élményt azonban itthon is magunkba szívhatunk. Mert bármilyen különösen hangzik, a Mecsekben – átvitt fogalmi értelemben – maori gyökerű természeti értékek bújnak meg, az árnyas bükkösök borította völgyek mélyén.

A Nyugati-Mecsek fő tömegében jól karsztosodó középső triász mészkőből épül fel. E földtani felépítés nagyon kedvez a felszín alatti karsztjelenségeknek. A területen több mint száz barlang található, köztük az országosan is jól ismert Abaliget.

A hegytagozat azonban felszíni karsztformákban is igen gazdag, töbrök, víznyelők, dolinák és bővizű karsztforrások teszik változatosá a táj arculatát. A fa-

kadó vizek pedig völgyet mélyítenek, miközben lerohannak a hegytáj meredek lejtőin. E völgyekben helyenként különleges szépségű teraszos vízesések, apró kis tavak sorozatain keresztül bukdácsolnak a patakok hullámai. Ezek a *tetaráták*, vagy szabatos magyar földrajzi nevükön, a forrásmészkő-gátak.

A világ legszebb ilyen felszínformái éppen Új-Zélandon találhatóak, a maori nevén mai is Tetarattának hívott területen. Ebből ered a már kissé „magyarosított” felszínalkatlani megnevezésünk is, amelyet a világon minden hasonló keletkezésszerű geomorfológiai formakincsre is használnak.

Az egyik legszebb hazai tetarátagyüttes a mecseki Melegmányi-völgyben alakult ki, ahol helyenként 6 méter magas

mészkőgát tetején átbukva zubog alá a tiszta karsztvíz. A kőgátak, a mögöttük felduzzadt kis tavak és az apró vízesések páratlan látványt nyújtanak, különösen bővizű időszakokban.

A gátakat felépítő édesvízi mészkövek képződése oldott kalcium-karbonát tartalmú forrásvizek feltöréséhez kötődik. A kisebb karbonát-kapacitású vizek esetében a kicsapódás nem közvetlenül a fakadás helyszínén, hanem távolabb történik.

A tetarátá mindig csoportosan jelenik meg, és két alapvető része a gát és a medence. A növényzetnek is rendkívül nagy szerepe van a kialakulás során, mivel azokban a patakokban, ahol korlátozottak a mészkicsapódás fizikokémiai lehetőségei, a patakba hulló ágak, gallyak meghatározóak a kiválás folyamatában.

A Melegmányi-völgyben fakadó hidegvízű karsztforrások szén-dioxidban gazdagok. A felszínre kerülés után a gyors lefolyás következtében az addig oldott gáz szó szerint kirázódik a vízből. A szén-dioxid leadásakor a vízben oldott mész is kicsapódik és keresztirányban rakódik le a mederben. A patakba hullott leveleken, ágakon, mohákon, növényzetten mészbe-

kérgés jön létre, amely hosszabb időszak alatt lyukacsos szerkezetű kőzetanyaggá válik.

A kicsapódás mértéke mindig a legmeredekebb esésű völgyszakaszokon a legnagyobb, itt jönnek létre és magasodnak folyamatosan a forrásmészkő-gátak. Mögöttük a patak vize visszaduzzad, így születik meg a kis tavak, kőgátak, vízesések alkotta mesés világ.

A mecseki tetaráták ma is folyamatosan épülnek, képződnek, formálódnak, szinte szimbiózisban élve a felettük árnyat és építési anyagot adó erdővel, melyek sok évezreddel ezelőtt lehullott ágai, levelei ma is ott lapulnak a forrásmészkő-gátak falaiban.

Nagy László

Kép: **Dobos László**